

KAŠTELIR

Interreg
SLOVENIJA – HRVAŠKA
SLOVENIJA – HRVAŠKA
Evropska unija | Evropski sklad za regionalni razvoj
Evropska unija | Evropski fond za regionalni razvoj

Občina Komen

FESTIVAL GLEDANICA

vodeni ogledi · delavnice · predstave in koncerti · kresovanje

Štanjel in okoliška gradišča

13. – 20. junij, 2021

Spremljajte nas na:

Facebook/kastelir.interregsihr

Instagram/kastelir.interregsihr

S **Festivalom Gledanica** se uspešno zaključuje projekt Kaštelir. Ta se je v skoraj treh letih trajanja, osredotočal predvsem na prazgodovinske naselbine iz 2. in 1. tisočletja pr.n.št. oz. natančneje iz časa bronaste in železne dobe, ki jih na območju Krasa, preko Brkinov, Čičarije in Istre do Kvarnerja poznamo kot prazgodovinska gradišča oz. kaštelirje. Projekt se izvaja v okviru mednarodnega programa Interreg V-A Slovenija-Hrvaška.

Celotedensko festivalsko dogajanje v Štanjelu in na okoliških gradiščih, vključuje številne delavnice, vodene ogledе kraških in brkinskih prazgodovinskih gradišč, koncerte in predstave ter kresovanje z otvoritvijo **ARHEOLOŠKEGA PARKA GLEDANICA NA TURNU**.

Štanjel bo s projektom Kaštelir dobil tudi notranjo **INFO-INTERPRETACIJSKO TOČKO** z razstavo Skriti Štanjel. Uradna otvoritev bo v petek, 18. junija v okviru **3. Dneva Kaštelirjev**. Na ta dan bodo projektne in pridruženi partnerji skupaj s predstavniki slovenskih in hrvaških občin s širšega območja Primorske, Istre ter Kvarnerja, državnih, strokovnih ter drugih javnih in zasebnih inštitucij, podpisali **Listino o ustanovitvi Čezmejnega konzorcija za gradišča – kaštelirje**.

Letošnji Festival Gledanica povezuje tudi delavnico izdelave **venčkov Sv. Ivana**, ki je starodavni običaj, vpisan v register nesnovne kulturne dediščine. Vzpostavlja vez z naravo ter vzpodbuja ustvarjalnost in kreativnost.

Festivalu se pridružujeta tudi mednarodni festival **Zvok kamna** – festival kamnitih glasbil in drugih čudnih reči, ki ga organizira Slovenski tolkalni projekt ter otvoritev novega doživetja v Štanjelu, **Škratji Kras** - v organizaciji Zavoda Škratelj.

Mag. Erik Modic

Župan Občine Komen

Cenjene obiskovalke in obiskovalci Festivala Gledanica, le počasi prodira v našo zavest zavedanje o izjemnem bogastvu prazgodovinske kulturne dediščine v naši bližnji in daljni okolici. Več kot tisoč let pred prihodom Rimljanov se je na Krasu in v sosednji Istri razprostirala gosta mreža gradišč. Utrjene naselbine, kamnite ograde in zidovi so dali nekoč, in dajejo tudi še danes, tej kraški kulturni krajini svoj tipični pečat. Na nas je, da to kulturno bogastvo, ki smo ga oživel v okviru projekta Kaštelir, predstavimo čim širši javnosti. V Festivalu Gledanica – druga edicija, se bo prazgodovina ponovno povezala s sodobno kulturo. Vljudno vabljeni na številna dogajanja in prizorišča!

Astrid Prašnikar

Vodja projekta Kaštelir

Festivali so v okviru projekta Kaštelir ena najpomembnejših aktivnosti za trajno oživitev gradišč. V Štanjelu se ob zaključku projekta junija 2021 odvija druga edicija, kot temelj za prihodnje vsakoletne festivale. Z njimi v dialogu odstiramo sodobne ustvarjalnosti z davno zgodovino in skrivnosti naših prednikov iz prazgodovinskega obdobja. Bogato dediščino na festivalu predstavljamo sodobnemu času primerno – da bo služila trajnostnemu čezmejnemu turizmu, razvoju podeželja in sonaravnemu ravnanju z okoljem. Pristrčno vabljeni na prijetna doživetja!

PROGRAM PO DNEVIH

Nedelja, 13. junij, 2021

9:00 - 12:00   **DEŽELA GRADIŠČ ~ KAŠTELIRJEV**
Vodeni ogled Od gradišča do Gradišča
Vodnica: Vlasta Markočič
Zbirno mesto: Štanjel 4, trg med cerkvijo in gradom

Ponedeljek, 14. junij, 2021

17:00 - 20:00   **DEŽELA GRADIŠČ ~ KAŠTELIRJEV**
Vodeni ogled Arheološko najdišče Ajdovščina
Vodnica: Valerija Pučko
Zbirno mesto: Rodik 6, parkirišče - Mitski park Rodik

Sreda, 16. junij, 2021

9:00 - 17:30   **MEDNARODNA KONFERENCA KAŠTELIR:**
Pražgodovinska gradišča in etnobotanika za trajnostni turizem
Spletni prenos preko aplikacije MS Teams

17:00 - 18:30   **DEŽELA GRADIŠČ ~ KAŠTELIRJEV**
Vodeni ogled Gradišča Vahta, Kazlje
Vodnica: Daša Čok
Zbirno mesto: Kazlje 9, parkirišče pri cerkvi

Četrtek, 17. junij, 2021

- 9:00 – 17:30 **MEDNARODNA KONFERENCA KAŠTELIR:**
Prazgodovinska gradišča in etnobotanika za trajnostni turizem
Spletni prenos preko aplikacije MS Teams
- 17:00 – 18:30 **DEŽELA GRADIŠČ ~ KAŠTELIRJEV**
Vodeni ogled Arheološko najdišče Debela Griža
Vodnika: Igor Sitar in Sonja Ščuka
Zbirno mesto: Volčji Grad 58, parkirišče pri cerkvi

Petek, 18. junij, 2021

- 10.00 – 16.00 **3. Dan kaštelirjev**
Predstavitev Dežele prazgodovinskih gradišč ~ kaštelirjev in ustanovitev Čezmejnega konzorcija
Predstavitev prazgodovinske skledice in jedi
Lokacija: Štanjel, Viteška dvorana
Program moderira: Marjana Grčman
Otvoritev notranje INFO-INTEPRETACIJSKE točke in razstave Skriti Štanjel v Stolpu na vratih - Kobjiljskem stolpu
- 16:00 – 18:00 **Delavnica IGRANJE NA KAMEN**
Lokacija: Štanjel, Galerija pri Valetovih
Izvajalec: Winfried Leibold

Sobota, 19. junij, 2021

- 10:00 – 12:00 **Delavnica IGRANJE NA KAMEN**
Izvajalec: Winfried Leibold
Lokacija: Štanjel, Galerija pri Valetovih
- 11:00 – 11:40 **Glasbena pravljica ŠKRATJE S KRASA**
Izvajalci: Nina Peče Grilc, Ana Kravanja, Samo Kutin in Lučka Grilc
Lokacija: Štanjel, Grajsko dvorišče
- 11:40 – 14:00 **Voden sprehod PO PRAVLJIČNO-DOŽIVLJAJSKI POTI ŠKRATJI KRAS**
Zbirno mesto: Štanjel, Grajsko dvorišče
- 15:00 – 17:00 **Delavnica izdelovanja starodavnih glasbil »PISKAJ IN MUČI«**
Izvajalec: Marino Kranjac
Lokacija: Štanjel, Grajsko dvorišče
- 15:00 – 17:00 **Delavnica IGRANJE NA KAMEN**
Izvajalec: Winfried Leibold
Lokacija: Štanjel, Galerija pri Valetovih
- 16:30 – 17:00 **Voden ogled razstave ilustracij SVETI MEČ PRAVICE**
Izvajalec: Matija Cipurič, avtor ilustracij
Lokacija: Štanjel, dvorišče cerkvi Sv. Danijela
- 17:00 – 18:30 **Voden ogled SKOZI ŠTANJEL, SKOZI ČAS**
Izvajalka: Nataša Kolenc, arhitektka in konservatorica, avtorica vsebine vodenja z AR aplikacijo
Lokacija: Štanjel, Grajsko dvorišče
- 18:00 – 19:00 **Voden ogled ZVOČNA GALERIJA KAMENICA**
Izvajalec: Slovenski tolkalni projekt, Franci Krevh
Lokacija: Štanjel, Galerija Kamenica

21:00 – 22:15 **Koncert: STOP & Kristijan Kranjčan: RITUAL, KONCERT MITOV**
Lokacija: Štanjel, Grajsko dvorišče

Nedelja, 20. junij, 2021

- 10:00 – 18:00 **Prižig GLINENE PEČI**
Izvajalka: Manca Vinazza, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Lokacija: Štanjel, vrt pod Stolpom na vratih – Kobdiljskim stolpom
- 11:00 – 12:00 **Voden ogled ZVOČNA GALERIJA KAMENICA**
Izvajalec: Slovenski tolkalni projekt, Franci Krevh
Lokacija: Štanjel, Galerija Kamenica
- 15:00 – 19.00 **Delavnica VENČKOV SV. IVANA**
Izvajalec: Kulturno etnološko društvo Venček iz Štanjela
Lokacija: Štanjel, Grajsko dvorišče
- 15:00 – 15:40 **Glasbena predstava za otroke MOČ KAMNA**
Izvajalec: Slovenski tolkalni projekt
Lokacija: Štanjel, Viteška dvorana
- 16:00 – 16:30 **Branje zgodbe iz slikanice SVETI MEČ PRAVICE**
Izvajalca: Tina Rožac in Matija Cipurić
Lokacija: Štanjel, vrt pri Stolpu na vratih
- 16:30 – 17:00 **Voden ogled razstave ilustracij SVETI MEČ**
Izvajalec: Matija Cipurić, avtor ilustracij
Lokacija: Štanjel, dvorišče cerkvi Sv. Danijela
- 17:00 – 18:30 **Voden ogled SKOZI ŠTANJEL, SKOZI ČAS**
Izvajalka: Nataša Kolenc, arhitektka in konservatorica, avtorica vsebine vodenja z AR aplikacijo
Zbirno mesto: Štanjel, Grajsko dvorišče

- 19:00 - 20:00 **Ocenjevanje najboljših VENČKOV SV. IVANA**
Izvajalec: Kulturno etnološko društvo Venček iz Štanjela
Lokacija: Štanjel, Grajsko dvorišče
- 20:00 - 20:30 **Rznos VENČKOV SV. IVANA po hišah ter sprehod do Gledanice**
Izvajalec: Kulturno etnološko društvo Venček iz Štanjela
Zbirno mesto: Štanjel, Grajsko dvorišče
- 20:30 - 22:00 **PRAZGODOVINSKA VEČERJA**
22:00 - 24:00 **Otvoritev GLEDANICE S KRESOVANJEM**
Program moderira: Marjana Grčman
- Glasbeno-plesna-dramaturška predstava SVETI MEČ PRAVICE**
Izvajalci: Tolkalci Komenskega orkestra, Izrazni ples Mehki čevlji
- TOLKALNI KROG - Mistični krog preteklosti**
Izvajalci: Franci Krevh - vodenje, tolkala, Matevž Bajde - tolkala, Janez Jocif - nenavadna glasbila
Lokacija: Štanjel, Turn

POSEBNA DOŽIVETJA NA FESTIVALU

Vodeni ogledi:

VODENI OGLEDI GRADIŠČ

Gradišča ali kaštelirji so prazgodovinske naselbine utrjene s kamnitim obzidjem. Sodijo med dobrine, po katerih je Kras prepoznaven ter predstavljajo simbiozo kamna in človeka oziroma narave in kulture.

V Projektu Kaštelir so sodelovali tudi lokalni turistični vodniki, ki se zavedajo pomena ohranjanja in zaščite te občutljive kulturne dediščine in so bili za to posebej usposobljeni.

Po nekaj kraških in brkinskih gradiščih nas bodo popeljali člani Društva turističnih vodnikov Krasa in Brkinov, ki nam bodo pričarali zgodbe tedanjega časa in prostora.

Priporočila ob obisku:

Oprema: pohodniška oprema, zaščita proti klopotom in soncu.

Zaradi omejitev števila oseb, je priporočena vnaprejšnja najava na E: info@visitstanjel.si ali T: 05 769 00 56.

Nedelja, 13. junij, ob 9:00

Od gradišča do Gradišča

Ostanke gradišča v Štanjelu prekrivajo mlajše naselbinske plasti, ki nam razkrivajo zgodbe tritisočletne naselitve. Na bližnjem Gradišču nad Kobdiljem so na ogled ostanke obrambnega obzidja, ki dejansko oklepa dve gradišči in ostanke kamnitega stolpa.

Vodnica: Vlasta Markočič; Društvo turističnih vodnikov Krasa in Brkinov
Trajanje: 3 ure

Ponedeljek, 14. junij ob 17:00

Arheološko najdišče Ajdovščina

Zaradi ugodne lege je bila na vzpetini Ajdovščina nad Rodikom zgrajena pomembna utrdba, ki velja za eno najbolj ohranjenih antičnih višinskih postojank v Sloveniji. Pot nas bo peljala na vrh hriba Čuk, kjer bomo na Jezeru spoznali predkrščanski kult prazgodovinskih in antičnih prebivalcev Ajdovščine. Nadaljevali bomo na Ajdovščino, ter se sprehodili po ostankih utrjenega naselja, ki pričajo o prazgodovinski in poznoantični naselitvi.

Vodnica: Valerija Pučko; Društvo turističnih vodnikov Krasa in Brkinov
Trajanje: 3 ure

Sreda, 16. junij ob 17:00

Gradišče Vahta, Kazlje

Na hribu Vahta stoji prazgodovinsko gradišče z dobro ohranjenim dvojnimi obzidjem. Velja za enega največjih gradišč na Krasu. Ali poznate skrivnosti gradišča Vahta? Kaj so morski gusarji počeli na Krasu? Vse to in še kakšno drugo zanimivost boste odkrivali na vodenem ogledu v Kazljah.

Vodnica: Daša Čok; Društvo turističnih vodnikov Krasa in Brkinov
Trajanje: 90 minut

Četrtek, 17. junij ob 17:00

Arheološko najdišče Debela griža, Volčji Grad

Gradišče Debela griža pri Volčjem Gradu je najbolj ohranjeno gradišče na slovenskem Krasu. Njegova specifična nižinska lega omogoča obiskovalcem lahek dostop, hkrati pa nudi odprti pogled na širo panoramo. Številne raziskave v zadnjih letih so prinesle tudi mnoga nova spoznanja.

Vodnika: Igor Sitar in Sonja Ščuka; Društvo turističnih vodnikov Krasa in Brkinov
Trajanje: 90 minut

SKOZI ŠTANJEL, SKOZI ČAS

Oblika Štanjela, kot jo občudujemo danes, je nastajala več tisočletij. Njegovi prvi znani začetki segajo približno 3000 let v preteklost, v čas bronaste in železne dobe. Iz tistega časa izhaja tudi Aviko, virtualni prazgodovinski deček, ki je v okviru projekta KAŠTELIR dobil vidno podobo. Aviko nas bo spremljal po poti skozi Štanjel, ki bo hkrati sprehod skozi dolga obdobja njegovega obstoja. Pomagal bo odkriti skrite zgodbe Štanjela, ki so jih ustvarjali njegovi prebivalci od prazgodovine, skozi rimski čas, srednji in novi vek, vse do današnjih dni.

19. junij ob 17:00 / 20. junij ob 17:00, Štanjel Grajsko dvorišče

Izvajalka: Nataša Kolenc, arhitektka in konservatorka, avtorica vsebine vodenja z AR aplikacijo

Trajanje: 90 minut

Delavnice:

VENČKI SV. IVANA

Kulturno etnološko društvo Venček ohranja staro tradicijo izdelave venčkov Sv. Ivana. Šega temelji na ljudskem verovanju v posebno moč nabranih rastlin. Ljudje so z ljubeznijo pripravili venčke in jih obešali na vrata z namenom, da bodo le-ti hiše ter ljudi v njej varovali pred slabim in prinašali dobro. Naučite se te lepe stare kraške šege, ki je vpisana v register nesnovne kulturne dediščine.

Delavnica izdelave venčkov

20. junij ob 15:00, Štanjel, Grajsko dvorišče

Število mest je omejeno. Za delavnico je potrebna predhodna rezervacija na e-naslov: info@visitstanjel.si ali telefon 05 769 00 56, najkasneje do petka, 18. junija, 2021.

Ocenjevanje najlepših venčkov

20. junij ob 19:00, Štanjel, Grajsko dvorišče

Izvajalec: Kulturno etnološko društvo Venček iz Štanjela

»PISKAJ IN MUČI«, izdelovanje starodavnih glasbil

Udeleženci delavnice si boste pod vodstvom mentorja izdelali istrsko ljudsko glasbilo iz trstike "Nonola ali nunalca". Še posebej ste vabljeni družine z otroki, saj je izdelava glasbila zabavna za vso družino in, če si vsak izdelava svoje glasbilo, lahko skupaj muzicirate.

Marino Kranjac je eden od pionirjev preporoda slovenske ljudske glasbe in njene popularizacije. Je ljudski godec in raziskovalec, poslušalec glasbenih svetov in pripovedovalec izročila, animator, pedagog, izdelovalec glasbil, predvsem pa umetnik, ki gradi ter ustvarja vedno zanimiv in izvirni glasbeni svet na temeljih izročila.

19. junij ob 15:00 , Štanjel, Grajsko dvorišče

Izvajalec: Marino Kranjac

Število mest je omejeno. Pred prijavo ni potrebna.

Koncerti in predstave:

SVETI MEČ PRAVICE, glasbeno – plesna predstava

Pred davnimi časi sta stala Medvedji in Jelenji Kaštelir. Nekje med njima pa prav posebna jama, kjer se je skrival mogočen bronast meč s posebnimi močmi. Noč in dan ga je varovala velika kača. Je kateremu izmed prebivalcev Kaštelirja uspelo priti do meča in z njim premagati nasprotnike?

20. junij ob 22:30, Štanjel, Turn

Izvajalci: Tolkalci Komenskega orkestra, Izrazni ples Mehki čevlji.

Režija: Milojka Širca

Asistentka režije: Petra Štolfa

Ples: Ajda Fabjan

Igra: Jaša Vodičar

Glasba: Matija Tavčar

V primeru slabega vremena bo nedeljski večerni program v celoti prenesen na kasnejši termin. Predstava bo prenašana v živo na Facebook strani Projekt Kaštelir.

TOLKALNI KROG – Mistični krogi preteklosti

Tolkalni krog je razvedrilna, razgibana in preprosta glasbena dejavnost, ki jo zmore vsak. Ritem in melodija spremljata človeka že od pradavnine. Tokratni glasbeni dogodek bo obiskovalcem ponudil so-ustvarjanje mističnih ritmov, saj bo vsak imel na voljo svoj boben. Tolkalni krog spodbuja socialne in gibalne veščine, sprošča čustveno napetost, ustvarja dobro počutje in krepi imunski sistem.

20. junij ob 23:00, Štanjel, Turn

Izvajalci:

Franci Krevh – vodenje, talkala

Matevž Bajde – talkala

Janez Jocif – nenavadna glasbila

V primeru slabega vremena bo nedeljski večerni program v celoti prenesen na kasnejši termin. Tolkalni krog bo prenašan v živo na Facebook strani Projekt Kaštelir.

Ostala doživetja:

PRIŽIG PEČI

Da bi danes ponovno začutili pomen zemlje in vode, pomen skupnega ustvarjanja ter dragoceno lončarsko znanje naših prednikov, ki so na našem ozemlju živeli že v času bronaste in železne dobe, je v okviru projekta Kaštelir, nastala glinena peč, kot so jo poznali v obdobju gradišč – kaštelirjev. Postavili so jo mladi študenti arheologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, pod mentorstvom Mance Vinazza.

20. junij ob 10:00, Štanjel, vrt pod Kobiljskim stolpom

Izvajalka: Manca Vinazza, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

OGLED NOTRANJE INFO-INTERPRETACIJSKE TOČKE IN RAZSTAVE SKRITI ŠTANJEL V STOLPU NA VRATIH - KOBILJSKEM STOLPU

Razstava v Kobiljskem stolpu ponuja kratek sprehod skozi štanjelsko preteklost od zgodnje železne dobe, vse do danes.

Na podlagi risarskih rekonstrukcij, kopij predmetov in fotomontaž se obiskovalec seznanja z življenjem na prazgodovinskem gradišču, v rimski dobi ter v času turških vpadov, ko Štanjel ponovno dobi obzidje in znotraj obzidja zraste srednjeveško naselje. V 19. stoletju se v Štanjelu vzpostavi sodišče in šola.

O spopadih med prvo svetovno vojno izpričuje vojaško pokopališče z več kot 1200 pokopanimi. Medvojna živahna prenova pod vodstvom Maksa Fabianija je dala Štanjelu novo podobo, medvojno uničenje v drugi svetovni vojni pa velik udarec. Štanjel je oživel šele po desetletjih prenov in raziskav.

19. junij med 10:00 in 18:00 / 20. junij med 10:00 in 18:00,

Štanjel, Kobiljski stolp

BRANJE SLIKANICE SVETI MEČ PRAVICE TER OGLED RAZSTAVE ILUSTRACIJ

V naših krajih, med našimi ljudmi, nihče ne ve natančno kje, leži skrivnostna jama... Pripovedka nas popelje tri tisočletja v preteklost, v bronasto dobo, ko so ob severnem Jadranu živela različna ljudstva, plemena, rodovi. Tudi v teh skupnostih so gotovo poznali pripovedi o hrabrosti, ki so se prenašale iz roda v rod, iz plemena v pleme. Spoznajte zgodbo o dečku mavrično-rjavih oči, Aviku in deklici Diti. Oglejte si razstavo ilustracij iz slikanice Sveti meč pravice ter spoznajte potek nastajanja ilustracij.

Vodenje po razstavi:

19. junij ob 16:00 / 20. junij ob 16:00, Štanjel, dvorišče pri cerkvi Sv.

Danijela

Izvajalec: Mitja Cipurić, avtor ilustracij Sveti meč pravice

Branje slikanice:

20. junij ob 16:30, Štanjel, vrt pri Vhodnih vratih

Izvajalka: Tina Rožac, avtorica pripovedke

Slikanica lahko postane tudi del vaše elektronske knjižnice. V štirih jezikih je dostopna na strani jssuu.com

OTVORITEV ARHEOLOŠKEGA PARKA GLEDANICA S KRESOVANJEM

Gledanica, od koder je festival tudi dobil ime, je poimenovanje za starodavni stolp na vrhu štanjelskega griča Turn. Ta prostor je pred približno tremi tisočletji predstavljal štanjelsko akropolo - zgornje "mesto" štanjelskega prazgodovinskega gradišča. Prav tam bomo zaključili letošnji festival. Pridružite se kresovanju, sežigu starih venčkov Sv. Ivana ter pozdravu Solsticiju.

Območje Gledanice je v okviru projekta KAŠTELIR dobilo povsem novo podobo, z novimi ureditvami, ki jih bomo ob tej priložnosti skupaj otvorili. Z njimi je Štanjel dobil nazaj svojo akropolo - srce oziroma glavo naselja, pogled s katere ga ponovno povezuje s prostranstvi "Dežele gradišč-kaštelirjev" med Furlansko nižino in Kvarnerjem.

20. junij ob 22:00, Štanjel, Turn

V primeru slabega vremena bo nedeljski večerni program v celoti prenesen na kasnejši termin. Otvoritev bo prenašana v živo na Facebook strani Projekt Kaštelir.

Program moderira: Marjana Grčman

PRAZGODOVINSKA VEČERJA

Že v času železne dobe so ljudje radi prirejali velika slavlja. Stregli so jedi, pripravljene iz starih žit in zelenjave, ki so jih pridelali na polju ter pekli meso udomačenih živali in rib. Poznali so grozdje ter uživali divje rastline.

Jedi, postrežene na Turnu, bodo pustvarjena po arheoloških spoznanjih iz življenja v gradiščih, a vendar prilagojene sodobnemu času.

20. junij ob 20:30, Štanjel, Turn

Izvajalec: Društvo za razvoj turizma in kmetijstva Planta

Zaradi omejitve števila obiskovalcev, v skladu z aktualnimi ukrepi za preprečevanje širjenja okužb Covid-19, je potrebna vnaprejšnja rezervacija na info@visitstanjel.si. V primeru slabega vremena bo nedeljski dogodek v celoti prenesen na kasnejši termin.

PRAZGODOVINSKA JED

Pomen kulinarčnih sestavin lokalnega izvora so poznali že v času življenja v gradiščih –kaštelirjih (pred 2000/1500 pr.n.št.). Mnogo izmed njih poznamo, gojimo in uživamo tudi danes. Povabljeni na pristno raziskovanje prazgodovinske gastronomske dediščine Krasa in Istre, pustvarjene po arheoloških spoznanjih iz življenja v bronasti in železni dobi.

Prazgodovinsko jed, pripravljeno po receptu primorskih minešter, bogatijo staro žito – pira, domača zelenjava (korenček, listi in gomolj zelene), zelišča (šetrjaj, rožmarin, peteršilj) ter meso jagenjčka, ovce in prašiča. Ponujena je v rekonstruirani prazgodovinski keramični skledi z bradavičko, ki združuje ščepec kraške in istrske zemlje, vodo in moč ognja in spretnost domačih rok.

19. junij / 20. junij, Bistro Grad Štanjel

Jed je razvilo Društvo za razvoj turizma in kmetijstva Planta ter Dr. Jasna Fakin Bajec (ZRC SAZU).

TRŽNICA UMETNOSTNE IN DOMAČE OBRTI TER LOKALNIH OKUSOV

Festival bo pospremila pisana ponudba tržnice, kjer bodo na voljo unikatni izdelki mojstrov domače in umetnostne obrti ter kakovostni izdelki s Krasa in Brkinov. V živo si boste lahko ogledali tudi izdelavo skledic iz gline, ki bodo **v nedeljo, 20. junija**, sušene v prazgodovinski peči, postavljeni v Štanjelu. Svoje znanje bodo z vami delili **Alenka Gololičič**, avtorica skledice za postrežbo prazgodovinske jedi ter **Dom na Krasu**, ki pod mentorstvom Alenke Gololičič izdeluje unikatne spominske skledice.

18. junij / 19. junij / 20. junij, med 10:00 in 18:00, Štanjel, Trg med cerkvijo in gradom

Strokovni program:

MEDNARODNA KONFERENCA KAŠTELIR: Prazgodovinska gradišča in etnobotanika za trajnostni turizem

Istra, Kras, Čičarija, Brkini in del Kvarnerja si delijo naravne danosti in zgodovino. Vseh pet regij že od prazgodovine tvori gosto poseljeno ozemlje, o čemer priča presenetljiva gostota nekaj sto gradišč iz bronaste in železne dobe, imenovanih tudi kaštelirji, kasteljeri ali gradine. Danes so kaštelirji skoraj popolnoma pozabljeni kulturna dediščina ozemlja, ki je bilo v prazgodovini enotno, zato ga brez čezmejnega sodelovanja ni mogoče ohranjati in oživljati.

Eden izmed ciljev projekta Kaštelir je aktivno ohranjanje dediščine gradišč od Krasa do Kvarnerja z razvojem inovativne trajnostno naravnane čezmejne turistične destinacije Dežela kaštelirjev, ki bo, z oživitvijo štirih izbranih gradišč (Štanjel in Korte v Sloveniji ter Rašpor in Ozida na Hrvaškem), temeljila na treh novih čezmejnih trajnostnih turističnih produktih: arheološkem, botaničnem in festivalskem itinerarju.

Izpostavljene vsebine in aktivnosti za ohranjanje te dediščine:

Zgodbe iz dežele kaštelirjev: prispevki s področij arheologije, zgodovine in antropologije.

Rastline dežele kaštelirjev: prispevki s področij etnobotanike in arheobotanike.

Trajnostni turizem v deželi kaštelirjev: prispevki s področja turizma in oživljanja podeželja

16. junij / 17. junij od 9:00 do 17:30

Konferenca bo potekala preko aplikacije MS Teams.

Več informacij: www.irris.eu

3. DAN KAŠTELIRJEV

Kot zaključek projekta Kaštelir, se bo zgodil 3. Dan kaštelirjev. Predstavljeni bodo ključni dosežki in rezultati projekta, na podlagi katerih so bili doseženi zastavljeni cilji, učinki ter glavni namen projekta, t.j. aktivno ohranjanje dediščine gradišč. Z njihovim ovrednotenjem, zaščito, oživitvijo ter promocijo.

Po predstavitvi dosežkov bodo projektni in pridruženi partnerji skupaj s predstavniki slovenskih in hrvaških občin s širšega območja Primorske, Istre ter Kvarnerja, državnih, strokovnih ter drugih javnih in zasebnih institucij, podpisali **Listino o ustanovitvi Čezmejnega konzorcija za gradišča – kaštelirje**. Slednji je bil eden izmed najpomembnejših načrtovanih ciljev projekta.

Petek, 18. junij, Štanjel, Viteška dvorana

10:00 – 16:00   **Kratka predstavitev dosežkov projekta in predstavitev Dežele prazgodovinskih gradišč ~ kaštelirjev**

Ustanovitev Čezmejnega konzorcija »Dežele prazgodovinskih gradišč ~ kaštelirjev«

Predstavitev prazgodovinske skledice in jedi

Voden sprehod od gradu Štanjel do notranje INFO-INTEPRETACIJSKE TOČKE v Kobdiljskem stolpu

Otvoritev notranje INFO-INTEPRETACIJSKE točke in razstave Skriti Štanjel

Zdravica na Turnu – Gledanici

Program moderira: Marjana Grčman

PRIDRUŽENI PROGRAM FESTIVALU GLEDANICA

ZVOK KAMNA 2021 – mednarodni festival kamnitih glasbil in drugih čudnih reči

Pred nami je druga edicija festivala ZVOK KAMNA, tokrat z letnico 2021. Obiskovalcem oz. gledalcem smo tokrat pripravili zanimiv vpogled v zvok kamna, ki ga ustvarjamo domači in tuji glasbeniki.

Marsikoga bo navdušil zvok indijskega kamna, ki se ga je naučil izvabljeti sam – pod budnim očesom mojstra.

Z glasbeno zgodbo MOČ KAMNA pa želimo edinstven zvok v povezavi z verovanjem v njihovo močjo približati otrokom.

Koncert RITUAL nas bo skupaj s Slovenskim tolkalskim projektom ter izvstnim bobnarjem, čelistom in skladateljem Kristijanom Krajncanom odpeljal v preteklost. SToP-ovci želimo, da bi ZVENEČE SKULPTURE spodbudile interdisciplinarno sinergijo – geologi, fiziki in glasbeniki lahko v tem, najbolj primarnem materialu poiščemo nove priložnosti.

Eden od korakov je tudi ta festival, s katerim želimo strokovno in širšo javnost seznaniti z magičnostjo, močjo in zvokom kamna.

Umetniški vodja festivala ZVOK KAMNA 2021: Franci Krevh

Program festivala sofinancirata Ministrstvo za kulturo ter ORA – Območna razvojna agencija Krasa in Brkinov d.o.o.

IGRANJE NA KAMEN - odkrijmo lepoto zvoka kamnov

Winfried Leibold je rojen v Nemčiji. V glasbo so ga pritegnila tradicionalna tolkala, ki jih preučuje dobrih 20 let. Zadnjih 15 let se ukvarja z zvonečimi kamni Klause Feßmanna in je predstojnik na Klangstein Akademie.

Udeleženci se boste na tej dvo-urni delavnici spoznali z osnovnimi tehnikami igranja na kamen, doživeli neposreden stik z bogatim zvokom in na kamnu ustvarjali zvočne pokrajine. Za delavnico ne potrebujete glasbenega predznanja. Delavnica bo potekala na kamnih KlangStein, ki so rezultat 30.-letnega raziskovalnega dela prof. Klause Feßmannain.

18. junij: 16:00-18:00 / 19.junij: 10:00-12.00 ter 15:00-17:00

Štanjel, Galerija pri Valetovih

Izvajalec: Wilfried Leopold

Delavnica bo vodena v angleškem, italijanskem ali nemškem jeziku.

Zaradi omejenega števila kamnov so potrebne predhodne prijave na: zvokamna@gmail.com.

Cena: 90€ po osebi

ZVOČNA GALERIJA KAMENICA

Vodeni ogledi po stalni razstavi kamnitih skulptur - tolkal, ki jih je ustvarila akademska kiparka mag. Alenka Vidrgar.

Slovenski tolkalni projekt, s preiščenim iskanjem zvočnih polj v kamnu, že od leta 2016, načrtno raziskuje zvok kamna. Kamen ni samo vizualen element, niti ni samo izvor zvoka; je vizualno-zvočna sinergija. V galeriji KAMENICA se povezujeta kiparska in glasbena umetnost.

19. junij ob 18:00 / 20. junij ob 11:00, Štanjel, Galerija Kamenica

Izvajalec: Slovenski tolkalni projekt, Franci Krevh

MOČ KAMNA, predstava

To je zgodba o ljudeh, ki so živeli z naravo in so verjeli v moč kamnov. Z besedo pripovedovalke in zvoki glasbenikov se bomo vrnili v čas, ko so v porečjih Idrijce ter Soče in okolici živeli po staroverskih običajih. Glasbo boste s kamni soustvarjali tudi otroci.

20. junij ob 15:00, Štanjel, Viteška dvorana

Glasba: Bojana Šaljič Podešva

Besedilo: Franci Krevh

Izvajalci: Alenka Vidrih, Matevž Bajde, Franci Krevh (SToP)

Trajanje: 40 minut

Predstava je primerna za otroke od 5. do 9. leta

RITUAL, koncert starodavnih mitov

SToP & Kristijan Krajnčan

S stičiščem starih in novih svetov je »RITUAL« glasbeno-zvočni most, ki zapeljuje z zlatim rezom uravnoveženosti in kaosa, temperamenta in umerjenosti, eksplozivnosti in miline, svetlobe in teme.

Slovenski tolkalni projekt s »carte blanche« skladatelju, bobnarju in violončelistu Kristijanu Krajnčanu ponuja možnost obogatitve njegovega zvočnega polja s premišljeno uporabo raznolikih klasičnih in neklasičnih tolkal (marimba, vibrafon, gongi, afriški bobni, ...) ter prinaša nova raziskovanja izraznosti v kombinaciji z bobni, violončelom ter pripovedovanjem starodavnih zgodb.

Kristijan Kranjčan z violončelom, katerega zvok pelje preko efektov in akustičnega kompleta bobnov ustvarja unikatno solistično razmerje do tolkalcev Slovenskega tolkalnega projekta.

19. junij ob 21:00, Štanjel, Grajsko dvorišče

Zasedba:

Kristijan Krajnčan – glasba, violončelo, bobni, tolkala

Barbara Kresnik, Dejan Tamše, Franci Krevh, Matevž Bajde, Tomaž Lojen (SToP) – tolkala, glas

V primeru slabega vremena bo koncert potekal v Viteški dvorani za manjše število gledalcev, skladno z aktualnimi ukrepi za preprečevanje širjenja virusa Covid-19.

V živo bo predvajan preko FB live na strani Slovenskega tolkalnega projekta ter Visit Štanjel.

OTVORITEV PRAVLJIČNO-DOŽIVLJajsKE POTI ŠKRATJI KRAS

Pravljíčno-doživljajska pot Škratji Kras je šesta pot na Pravljíčno-doživljajski transverzali po Sloveniji, ki jih ustvarja zavod Škrateljč. Predstavlja trajno obogatitev turistične, pohodne in kulturno-umetnostne ponudbe Krasa.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Nastala je v sodelovanju in s podporo partnerjev: Ministrstva za kulturo RS, Centra za kreativnost, Občine Komen, Agrarne skupnosti Štanjel, ORA- Krasa in Brkinov d.o.o., Marmor Sežana, d. d., RENE, Inkubatorja Sežana, Parka Škocjanske jame, Kosovelovega doma Sežana ter Kluba kraških ovčarjev Slovenije.

ŠKRATJE S KRASA, glasbena pravljica

Kaj le so ušpičili nagajivi kraški škratje? Nekaj je narobe z burjo, s kraškim kamnom in s pisanim rujem! Še sreča, da so tu navihani otroci s Krasa, ki se ne ustrašijo škratovščin in rešijo Kras škratjega uroka. Pazite se kraških škratov, čisto nič prijazni niso, pa še zelo radi se sprehajajo po Škratjem Krasu!

Glasbena pravljica Škratje s Krasa je nastala po slikanici Uroša Grilca in ilustratorja Zvonka Čoha. Glasbenika Ana Kravanja in Samo Kutin ter pripovedovalka Nina Peče Grilc vas popeljejo v zvoke in barve Krasa ter vam razkrijejo številne njegove skrivnosti.

19. junij ob 11:00, Štanjel, Grajsko dvorišče, v živo tudi prek FB Live na strani Škrateljč

*Nastopajo: Nina Peče Grilc, Ana Kravanja, Samo Kutin in Lučka Grilc
Trajanje: 30 minut*

Predstava je primerna za otroke od 6. leta.

DOŽIVLJAJSKA POT ŠKRATJI KRAS

Pravljичno-doživljajska pot Škratji Kras je nova družinska dogodivščina v Štanjelu, ki otroke in odrasle popelje v čudoviti svet Krasa.

Skupaj se bomo podali na gozdno pustolovščino. Naša misija bo iskanje skrivnih pečatov – kamna, ruja in burje, brez katerih Kras ni čisto pravi. Po poti se boste lahko udeležili delavnice KLESANJE KAMNA z Jakom Modicem. Še dobro, da bodo z nami varuhi Škratjega Krasa, najlepši kraševci iz Kluba kraških ovčarjev Slovenije.

19. junij, 11:40 – 14:00, , Štanjel, Grajsko dvorišče

Izvajalec: *Zavod Škrateljč*

Festival je organiziran v skladu z ukrepi vlade RS in priporočili NIJZ, zato vas prosimo, da jih tudi sami dosledno upoštevate. Želimo, da se počutite sproščeno in varno, a hkrati vas pozivamo, da ste odgovorni in previdni. V skladu z aktualnimi ukrepi bodo določeni dogodki potekali za manjše število obiskovalcev, po vnaprejšnji prijavi. Nekateri dogodki bodo prenašani tudi live, na Facebook strani Projekt Kaštelir.

Projekt Kaštelir

IZ SEDANJOSTI V PRETEKLOST ZA TRAJNOSTNO PRIHODNOST

DEŽELA PRAZGODOVINSKIH GRADIŠČ ~ KAŠTELIRJEV

Kamen je simbol in izhodišče za spoznavanje res številnih gradišč oziroma kaštelirjev, ki so jih v naših krajih gradile še malo znane prazgodovinske skupnosti iz časa tako imenovane bronaste in železne dobe (2. in 1. tisočletje pr. n. št.). Ta ljudstva so izoblikovala svojsko kulturo in način življenja, ki ju le počasi, po koščkih spoznavamo vzporedno z izvajanjem arheoloških raziskav. V prostoru med Krasom in Kvarnerjem je v tistih časih stalo več kot 500 prazgodovinskih gradišč, v istrskem delu imenovanih tudi kaštelirji. Bila so zgrajena tako na vzpetinah kot v nižinah in so soustvarila enkratno kraško, brkinsko, čičko, istrsko in kvarnersko kulturno krajino. Ta naj nas vsak trenutek spomni in opomni, da smo v današnjem času to bogato dediščino dolžni zaščititi in ohraniti bodočim rodovom. Prav od prazgodovinskih prednikov smo prejeli številna znanja in nesnovno dediščino, ki jih uporabljamo še danes, našo kulturno krajino pa še vedno zaznamujejo utrjene naselbine, kamnite ograde, suhozidi, slikovite poti, kolovozi, velike griže, obdelane globeli in podobne kamnite oblike, katerih korenine segajo globoko v pretekla tisočletja.

V okviru projekta Kaštelir se skozi različne aktivnosti to kulturno bogastvo predstavlja širši javnosti. V okviru projektnih aktivnosti smo to zavedanje uspeli obogatiti na način, da smo povezali prazgodovinsko in sodobno kulturo, izrazili sodobno ustvarjalnost v dialogu s pradavno preteklostjo, osvetlili gradnike kulturne dediščine, zakodirane v ljudskem izročilu in večnih arhetipih ter z lastnim znanjem in domišljijo zapolnili manjkajoče delce najstarejših najdb in zgodb tega prostora.

Prisrčno vabljeni na popotovanje po DEŽELI PRAZGODOVINSKIH GRADIŠČ ~ KAŠTELIRJEV, kjer si lahko virtualno in tudi »v živo« ogledate 24 »oživljenih« gradišč na slovenski in 24 na hrvaški strani. Posebno štiri nosilna gradišča ~ kaštelirje (Štanjel – Občina Komen, Korte – Občina Izola, Rašpor – Občina Lanišče, Ozida – Občina Moščenička Draga), kjer so vzpostavljeni tudi prvi štirje INFO – INTERPRETACIJSKI centri – arheološki parki.

Deželo lahko od gradišča do gradišča spoznavate s pomočjo [mobilne aplikacije Kaštelir map](#), v katero so vključena gradišča – kaštelirji, druga kulturna in naravna dediščina ob poti, osem botaničnih poti (z informacijami o rastlinah ob poti) ter turistični ponudniki.

V sklopu Projekta Kaštelir je nastal tudi [Botanični vodnik](#), v katerem lahko spoznavate uporabne rastline od Krasa do Kvarnerja.

PROJEKT KAŠTELIR

Prazgodovinska gradišča in etnobotanika za trajnostni turizem in razvoj – od Krasa (preko Brkinov, Čičarije in Istre) do Kvarnerja sofinancira ESRR v okviru Programa sodelovanja Interreg Slovenija-Hrvaška.

Več o projektu Kaštelir v [zloženki](#).

Občina Komen

Občina Izola

Univerza v Mariboru

UČKA

Park prirode
Murski Park

Inštitut
IRRIŠ

ISTARSKA
ŽUPANIJA
ISTRIANA

Općina Lanišće

Općina Mošćenička Draga

Festival Gledanica

Organizator festivala: Občina Komen

Vsebinska izvedba festivala: MEM, Janez Pangerc s.p.

Besedila v katalogu: Astrid Prašnikar, dr. Jasna Fakin Bajec, Nataša Kolenc, Verena Perko, župan Občine Komen, Erik Modic, izvajalci programov

Fotografije: Ana Rojc, Jošt Gantar

Oblikovanje, priprava in tisk katalogov: Grafični atelje, Samo Brajdih s.p., Sežana

Število izvodov: 100

Štanjel, junij 2021

